

NEMZETI TÁRSALKODÓ

December 26dik napján 1837.

H O L M I G O N D O L A T O K

(Sylvester napján.)

Az ember az életnek akarmellyik pontján megállva, betekinthez a' mindeneket hozó és vi-
vő időnek csudálandó árjába; csudálandó — mon-
dom — az idő folyamati árja, mert annak for-
rását az ember nem ismeri, kiáradásait meg
nem foghatja, zúgását nem hallja, csepegőseit ész-
re nem vészi, fenekét, oldalát nem látja: hogy
hova menyen? nem tudja, nem tapasztalja; nem
esmér tehát egyebet belőle, hanem csak némelly
vízeséshez hasonló ömléseket; az az: az időnek
némelly szakaszait, vágatékjait, zsilipjeit; mel-
lyeket maga az ember készített nékie. — Minden
új esztendőben — az időnek ilyen képzeleti sza-
kaszában — azt hiszi az ember, hogy az idő mint-
egy vetkezik, 's egy esztendei bőrét — mint a'
kigyó tavaszkor — leteszi, és gyermekileg örvend
hogy az idő egy új esztendei köntöskét öltözött
magára. — Ő édesgetésekkel akar az időtől vala-
mi kedvező jó akaratot kihizelkedni, de csupa
ok nélkül; mert az időnek, mint egy óramívnek
belső szivalkotja kemény aczélból, számtáblája
érezből levén: ezen a' két mutatók csupán csak
a' szerencse és szerencsétlenség, mellyek a' le-

folyt órákat megmutatják. Nincsen sem új, sem ó esztendő — minden szempillantás az életben telegraphja az elmultnak, nagyító üvege a' jelenvalónak, és perspektívája a' jövődönnek.

Ebből a' nagy egészből egy esztendő ismét eltűnék! az az: ismét egy kalendáriomot vettünk maguoknak. Egy új esztendő ismét megjelenendő, mert az ő megérkezése minden hírlapokban kihirdettegett; és ámbár azt még soha senki sem látta, még is róla igen pontos személyes leírások (kalendáriomok) előre elküldettek. Ezek a' kalendáriomok igen fontos szerepet játszodnak az emberi életben. És ámbár úgy látszik, mintha a' kalendáriomok csak a' vidám szivüekre nézve találtattak volna fel, kik azokban mindjárt a' veressel nyomott innepeket úgy az örvendeztető név és születésnapokat, fársángot keresik; az olyan bús szivüekre nézve pedig, mellyekből az élénk életnek veres fonala is már kihúzatott mint ha nem is volna kalendáriom, mert reájok nézve igen érdektelenek az idő szakaszai, reájok nézve nincsenek fársángi napok, nincsenek innepek, névnapok, két hétfők, 's több e' félék; még is a' kalendáriomok nagyon bizonyítják azt: millyen csudára méltó tehetőséggel tudja az ember magát a' legnagyobb ügyefogyottságból kivonni. —

Ugyan is az ember a' megmérhetetlen, kitanulhatatlan idő árjába nyakig belé van vetve. Vele együtt folyvást uszni iszonyodik az életkedvellő, mert előre látja: millyen sebesen fogja az őtet a' mindent elnyelő örvénybe sodorni. Ellene uszni: az ájulásra hajlandónak nincsen ereje; és még is helyben sem állhat benne, mert akarmelly messze körülkémlelődik is, sehol kikötő, vagy part nincs, sehol vasmacska lebozsáthatására való hely nem találtatik. — A' va-

lóság itt a' halandót segédtelenül hagyja; és így menekedését keresi ő a' maga barátságos dajkájának, a' képzelődésnek karjai között. Sebesen kinevezi magát e' nagy folyam árjából, a' mennyiben azt haszonra és gyönyörűségre használhatni és fordíthatni hiszi, egy csónakocskába a' kalendáriomba, és így véli azt, hogy az idő, árjának folyvást duzzadozó és dühösködő hullámai között egy helyt álló esztendő tengerre kormányolhat, és kiköthet, a' hol tulajdon szive, kedve szerént a' további menést és haladást meghatározhatja.

Az idő az embernek életbeli köntöse. De a' mint ez neki adatott, egy mindent befogó nagy bővségben, elveszti magát a' földnek parányi gyermeke benne; és sehol sem akar az a' köntös hozzájól illenni. — Az elő része (a' jövő) neki igen kurta, a' hátulso része (az elmúlt) igen hosszú, a' közepe (a' jelenvaló) most igen rövid, majd igen hosszú. — Ennél fogva merész szemekkel a' naptól, holdtól, és csillagoktól mértéket és jegyeket kölcsönöz, egy tulajdon divat Journált, kalendáriomot rajzol, és elme teljes mesterséggel egy tökéletes idő köntöst készített magának, mellyet akar nagyon és kicsinen, akar szűkön és bővön, mindenkor a' maga változó kényelmessége szerént fordíthat.

Az idő egy nagy kincs kamara, teljes a' legfelségesebb gazdagságokkal. — Örömet szeretné az ember a' maga telhetetlen megelegedésiben az egészét magáévá tenni, de nem tudja azt felfogni vagy által ölelni. — A' mi pedig neki ezen köz kincsből önként részibe foly: annak nincs semmi meghatározott pénzbélyege, és azon pillantatban, mellyben reá nézve keletkezni (cursiren) kezd, ismét mindjárt a' cursusból ki-

megyén. — Ezért az embernek a' maga találmányos bölcseségivel ismét magának kell a' maga gazdálkodására nézve gondoskodni, és így kalendáriumi pénzláb szerént, idő pénz darabokat ver magának a' legkülönbözőbb nemekben, a' mint azokat élete keletkezéseiben használhatni gondolja.

Az idő az embernek anyja. — Ő abban van és az benne. — 'S egymást úgy szeretik, hogy, népszerűleg szólva egymást szinte megeszik; sőt valósággal megemészti az ember az időt, és az idő az embert. — 'S ezt a' szünteleni élet társnét az ember nem láthatná-e? ezt az ő gyengesége meg nem engedi; tehát legalább az időnek egy kis rajzolatját (en miniature) a' maga kalendáriomába feljegyezteti.

Egy soha le nem csendesíthető tudás szomja hajtja az embert, hogy mindent, és így az idő mivoltát is kitanulni törekedjék. — És valóban természet historiai úton, ezen esmeretes esmeretlenről a' következő felfedezéseket tette: az idő egy mindent 's még az embert is megevő ragadozó állat, mellyből közvetlen foly, hogy az időnek igen jó gyomrának kell lenni. — 'S talán legjobban tartozhatik azon nemhez, mellyéles fogaival mindent még a' mivel nem táplálódik is megrág. — Minden kétségen kívül van, hogy a' százszem (hundertaug) vagy ezerláb nevűek tulajdonival is bír. — Igen is, éppen az időnek sebesfutósága csinál az embernek legtöbb bosszúságot, és csak azért, hogy bár egészen bosszulatlan 's megtámadatlan ötlet el ne szalaszszuk: előre küldünk eleibe statioról statiora egy kalendáriomot, mint egy kerülőlevelet; hogy legalább tudjuk, mennyi idő alatt fut az idő. — Minthogy pedig olly erősen szereti tőlünk elsubanni: ennél fogva esztendőkre és napokra vagdalva, a'

mi kalendáriomainkban letartóztatva és fogva tartani kívánjuk őket.

Illyen sok féle dolgok és gondolatok az időben hogy egyesülhetnek: valójában megfoghatatlan; de ugyan ki is akarna a' mi kedves időnkéből okossá lenni? Innen az magában hiu törekedés, az időnek lelkes valódiságát nyomozva feszegetni. — Az idő lelkét nem tudjuk fenéig kitanulni, mert az idő lelke fenéktelen. — Az úgy nevezett bölcsek is a' legrégebb időtől fogva igyekeztek, és igyekeznek ma is az időről gondoskodni, és meghatározni, hogy mi ő tulajdonképpen magában; de csak annyi következássel, hogy holmi elmés értetlenségeket közbevegyítve, azt egy néhányféleképpen öszve definiálták. Ha lehetséges lett volna ezen uraknak, a' magok speculatiojok mellett, a' tapasztalásra is tekinteni, nem könnyen adhatnák kivált egy mostani „minden állapotokra szabható philosophiában“ egy közértelműbb definitioját az időnek, mint ezt: az idő egy szakadatlan folyamú sora a' kalendáriomoknak.

Az embernek az idővel mind ezen fatalitásaihoz és bajlódásaihoz járul még az is, hogy abból neki olly kurta arasszal van valami kimérve. De itt is tud ő magán segíteni. — Mert olly sokféleképpen és elmésen huzza, terjeszti, osztja, és bontja ezen kicsin araszt, hogy abból magának majd egy valóságos idő gazdasági tárházat szerkeztet. — Ebben majd találtaik idő rakás, csomó, bővség, sokaság; mert akarmerre tekintsünk benne, mindenütt minúták, órák, napok, hetek, esztendők! így az ember valóban egészen fülíg csupa időben áll, el annyira, hogy gyakran nem is tudja, hogy annyi idővel mit csináljon, és mi módon fordítsa haszonra.

Tehát az idővel csak ugyan még is ki lehetne

jőni, ha azon vakmerő bátorsággal nem bírna, hogy mindent, 's még a' teremtésnek kevély urat is feloszlatja, halálra siettet. — Ennél fogva az ember nem egyéb, hanem egy gyümölcs, melly 60 — 70 esztendeig az élet fáján függ, és azután az idő onnan leszakasztja, ha addig valami szélvész, mint éretlent, le nem rázza. — Ezen lételei kártékonyt az ember, a' maga kényes érzésénél fogva bosszulatlan nem hagyhatja; fegyvert ránt ő is ellene: az időt dirib darabokra vagdalja, 's ezeket a' kalendáriomok és órák bonczoló asztalain a' legparányibb részecskékre atomizálja. —

Milyen hatalmas és erőtlenedő, milyen nevelés és tiszteletra méltó, milyen bölcs és esztelenkedő az embernek ezen cselekedete! Hatalmason és magasztalva áll ő a' teremtmények között, mintegy nem semmiből, hanem anyagból teremtő földi isten, és mérészi véges lélekkel a' végetlent megmérni, a' megfoghatatlant megfogni; és még is hasonlít ő mind a' mellett is a' gyermekhez, melly a' maga árnyékát kapdossa, 's a' mellette suhogó szelet látni akarja. — Éppen ez az embernek kettős természete, hogy ő a' maga lelkének léghajóján és szárnyain maga magán feljül emelkedhetik, és a' földnek minden nagy és szép dolgai között úgy pompázik és díszlik, mint legszebb és legnagyobb; 's még is azonban hozzá ragadván a' porhoz, erőtlenné, semmiskedővé leszen, mint minden egyéb e' földön.

Tiszteletra méltó bölcseség az időnek labirintusában önmagának egy vezérfonalat teremteni, ez által a' létebe jól rendező egyformaságot, 's még is ingerlős cserélődést hozni bé; e' mellett az időnek nemes részeit szent fősvénységgel magának kicalculálni: és még is nevelés-

ges bolondság is ez által magát, a' léleknek minden gondolatjával, a' szívnek minden érzéki mozdulatával, és a' lehelletnek minden vételével, az idő hatalom szavának megadni, ennek a' fáradhatatlan sürgetőnek és hajtónak, a' melly minket pihenés nélkül kerget az életen keresztül, míg a' vad futásban véglehelletünk kifogy.

'S még is a' halandónak olyan jól esni látatnak, ha azt hiheti, hogy az életnek porhanyó és reves csónakját az idő duzzadozó tengeren tulajdon erejével hajtogathatja, néha a' vitorlákat öszve huzhatja, és megállapodást csinálhat, hogy az addigi járást megvizsgálhassa. — Szorított szükség reá nézve: egy kicsin idő mérték által az elmúltat tovább; kapcsolni magához és egy részit a' jövődönök a' jelenbe huzhatni. És ha szintén ő így mostoha érzelmű zsugorisággal az örömöket magának az óra mutató szerént morzsálgatja is, és a' fájdalmat annak tartóssága méregetése által kettőzteti; még is egész lelkével ezen az önnön magának kimért időn függ, mellyet ő gyermeki öccsalódásában a' maga tulajdonának nevez. — Sőt ha szintén egy szüntelen visszatérő idő osztálylyal neki olyan napjai térnek vissza, mellyek egy életreményét öszve rontották, egy örömvirágát szétzúzták, egy kedvesét elragadták: még is ezen sajnós emlékezetben egy tulajdon fájdalomteljes boldogsággal él.

Valóban alig hihetné az ember, hogy egy kalendáriom megfontolásában mennyit gondolhat és érezhet. A' kalendáriomok valósággal az emberiségnek napló könyvei, és mint ilyenek, úgy használtatva, sok jót gyarapíthatnak. De azt sem lehet tagadni, hogy e' mellett némi nemű rosszat is okoznak. — P. o. millyen sokáig maradhatnának sok leányok ifiaknak, ha nem tudnák mások felszámítani, hogy ők már eddig hány

kalendáriomot élhettek ki. — Millyen jóltévőség volna a' mai idő ifju öregeinek jó hírére nézve, ha senki sem tudhatná, hogy ők sokkal ifjabbak mint azok az indulatok pestises zugolyaiban idő előtt megvénült ábrázatok, mellyeket ők hordoznak. —

A' kalendáriom vezetése mellett egy esztendő ismét eléltünk, és hogy kinek kinek mi bánatot, vagy örömet hozott: kinek kinek bizonyoson mélyebben van szívébe írva, mintsem arról még valamit írni kellene. — Ezen lefolyt esztendőről igen sokat lehetne írni; de rosszat nem illik, jót pedig éppen nem mondhatunk utána. A' következőről is, mellyet újnak szoktunk nevezni, semmit előre meghatározólag nem írhatni; sőt azt állíthatjuk, hogy valamint az esztendőről, úgy az emberiségről is, emberi módon semmit úgy, mint újat, nem mondhatunk. Az emberek önmagokhoz egyenlőknek maradnak: csak a' divatok változnak. — Az emberek egyképpen viselik magokat, 's másképpen adják ki magokat. — Sokan úgy vetik el magokról az ő esztendőt, mint egy viseltes köntöst, a' nélkül, hogy meggondolnák, hogy azzal még egészen adósok; sőt az újat ismét olyan feltétellel öltözik fel, hogy azzal is adósok maradjanak. Hogy lesz nekik dolgok, ha valaha az egész számolási öszveséget meg kell fizetniek?

Minden esztendőben az emberek comical magga megtagadással szólnak gyalázólag az időről. — Benne kárhoztatják minden rosznak az okait, 's még is benne ragyog vissza reájok minden boldogságnak remény csillaga.

Die Welt wird alt und wieder jung

Doch der Mensch hoft immer Besserung. (a' világ vénül és ifjodik; még is az ember a' jobbulást mindenkor csak reméli.) — És hogy min-

denkor csak a' reménység mellett maradva áll az ember: ennek oka csupán és egyedül egy nyomorult és másfélével visszas tekintetben álló elsőégi vetélkedésben van. — Egy sem akar olly maniertalan lenni, hogy másoknak a' jobbülésban eleibe szöktessen: mindenik az előlépés tiszteletét másnak akarja engedni. 'S így állnak már az emberek — mint a' Kotzebue kisvárosi népei — a' jobbülés kapujánál, és a' világ dramájának minden új felvonásánál még is csak ott állani láttatnak sok magok hajtogatásával, és módossági phrasesekkel. —

Egy sanyaru és csípős igazság fekszik abban, ha mü a' mi kívánságainkat az esztendő cserélődésekor ezen barátságos biztosításban egyesítjük: Mü csak a' régiek maradunk! Valójában az egész emberi nemnek minden esztendőben a' kezeit meg kellene rázni — egymásnak nyakába borulni, 's atyafiságos egyenességgel — de szomorogva — így kiáltani-fel: Mü csak a' régiek maradunk.

De még is önnön magunk iránt ne essünk kétségbe! — Ki tudja: hogy az új esztendő a' maga csuda-szarvában mit hoz magával? — Talán egy lelki és erkölcsi magnetismus ebben a' sziveket egymáshoz közelebb fogja húzni! és egy mennyei electricitas azokat minden nemre, szépre, és jóra felfogja gerjeszteni. Talán egy szerencsés erkölcsi temperatura a' sziveknek merevény hidegségét nagyobbra hevíteni, és a' főknek tűzokádó forróságát csendesíteni, szelidíteni fogja. — Talán az igaz és valódi vidorságnak mézharmatja a' mi társalkodásaink szárazságát elúzi. — Talán már az okos és megért magaeszmérésnek előfája virágzásra fog jutni, és a' rágalmazásnak pestislehellő mocsára a' szeretetnek soha le nem menő napjától ki fog száradni,

és az irigységnek tüzes perzselődésben tikkadó pusztája, a' jöltévőség és nemesszivüség életpatakától nyirkosítatva, az emberiségből folyó gyengédséggel teljes részvételnek örökre zöld kertjévé fog által változni! — Talán az 1858ik esztendőben az igaz boldogságnak és áldott megelegedésnek szigete felfedeztetik, és a' közönséges emberi szeretetnek egy még eddig soha nem látott csillaga fog elé tűnni, hogy láthatárunkat soha többé el ne hagyja! — Ezeket kívánom, ohajtom az emberiségoek!

K - - a J - - f.

LAJOS FILEP ÉLETÉBŐL EGY NAP.

Lajos Filep minden reggel nyolcz órakor kél fel. Első gondja a' hozzá intézett leveleket elolvasni, 's az azon napra eső sürgetőbb dolgokat igazításba venni. Kilencz órakor öltöző szobájába megyen hol már családja egybe gyűlten vár rá. Mig nője 's gyermekei egy más közt élénk, vidám, és könnyü menetelü beszélgetést folytatnak, megberetválkozik, kitünő figyelmet fordít fogaira, mellyek igen fehérek, és szabályszerűek, 's végzi öltözködését; már háznépe közt foglal helyet, gyermekeit át ölelten tartja, gyönyörködik jó kedvökben, mellyet eleven társalkodása módjával élesztett és fenntartani tud. Tíz órakor reggelizéshez fog, melly nála kitünőleg mértékletesen, és hirtelen történik meg, 's igen gyakran csak egyszerűen megkészített krumpliból áll. 'S ez után megtekinti a' királyi udvarhoz tartozó, 's munka alatt lévő épületeket. Nem egyszer ezen sétájából vakolás porral lepetten vissza, mert szokása az állásra, sőt néha fedelezetre is felhágni, hogy szemmel láthassa mikép vétetnek

teljesedésbe kiadott parancsolatai, 's szót vált-
hasson a' munkásokkal, kik gyakran legtávolabb-
ról sem gyanítják azon emberben, kivel olly bi-
zodalmas közlekedések, a' francziák királyát. Egy
óraig tartott ezen járkálás, 's már jelen a' mi-
nisteri tanácskozás kiszabott ideje; a' király in-
nen kimaradni nem szokott, helyet foglal a' köz-
asztalnál, papiros darabkákra minden féle csu-
dálatos alakú képeket rajzolgat, mig azonban
felre nem térő figyelemmel kíséri a' vitatkozás
menetelét; az ülést a' fenforgott tárgyak rövid-
be szoritott viszont felvételével, 's a' teendő lé-
pések iránya megadásával rekesztibé. Búcsut ve-
szen a' ministerektől, kik most a' király rajzo-
latai felett vitatkoznak, mellyek rendre rendre
az udvari dámák emlékkönyveibe kerülnek, a'
nélkül hogy rajzolójoknak eszébe jutott volna be-
cset tulajdonítani vázolatainak. — Az Alibaud ál-
tal elprobált mérészlet napján, éppen vízi ma-
dár csoportozatokat festegetett a' király. Gyűlés
után a' Tuileriákon, és a' Louvren látjuk őt ál-
tal menni, nem egyszer térve bé azon művészek
művszobáiba, kik a' Louvre számára megrendel-
teket dolgoznak. Azon festők kiket leginkább
megkülönböztetve kedvell: Alaux, és Cours urak.
Nálok a' király le ül: műértő szemmel vizsgál-
ja a' vázolatokat, teszi meg helyes felfogású fi-
gyelmeztetéseit, adja tanácsait. A' művteremből
kiléptével ollykor egy egy sohajtás lepi meg, an-
dalgó pillanatait végig jártatja a' Louvretérén,
's feltűnnek emlékezetében, azon annyiszor visz-
sza ohajtott idők, midőn esernyővel hónya alatt,
mint magános polgár járta Párizs útszáit, min-
den építés félbe lévő házat megtekintett, minden
rajzárus művkitételeinél megállott. Köz híren for-
gó azon nyilatkozat, mellyet palota tisztjének
tett, ki a' nemzeti sereg egy kapitányának érté-

sére akarta adni, hogy sárral béfecskendezten üla' királyi asztalhoz: „Ne intse őt, ő felette boldog hogy bésározhatja gunyáját.“ Midőn ebéd órája út, a' királyné családjával, 's a' meghívott vendégekkel asztalhoz ül, a' nélkül hogy férjére várna, ki csak az asztal vége felé szokott megjelenni; ekkor egy tángyér levest eszik, ha tudniillik az nem hült meg erősen, utóbb riskását tyukot tesznek elébe, mit felmetél és szinte mindig egészen elkölt, egy gerezd szöllőt vagy néhány asztali gyümölcsöt vévén kezébe, fel kél 's a' szomszéd szobába távozik, hol minden Franciaországban megjelenő hírlapok és folyóiratok kitétetvék; itt figyelemmel olvassa végig az elegy political tartalmu értekezéseket, mulatságát találja azon tisztelettel [mellőzött] elméskedésekben, mellyekkel a' kisebb hírlapok őt csipkedik. Akkor tájt midőn a' Charivari és a' Caricatur szinte minden nap személyét támadták meg, tudatik mikép gyakran jó ízűt nevetett azok tulesapongásain, estvénként foglalatukat családjának elé beszéllte, 's mutogatta néha magokat a' torzképeket is (caricatura). Az ujságok olvasása után a' király a' királyné szálájába szokott menni, 's ott fogadja azon személyeket el, kik estvére bébocsátást nyertek. Lajos Filep társalkodása, ha jó kedvét semmi kedvetlen esemény nem zavarja, kellem és tanulság teli, ő sokat olvasott, sokat tud, helyes eléadásu. Tíz órakor pontoson visszavonul szobáiba, felső köntösét leveti 's pongyolát ölt magára, 's minthogy semmit sem ír alá mig tartalmáról fel nem világosodik, éjjeli két három óráig dolgozik. Ha jobbkor végezi foglalatosságát a' királyné hálójázába mégyen, ha az idő már eltölt, dolgozó szobáiba vetnek néki tábort ágyat, mellynek kevésbé pubasága a' királyi alvót emlékeztetheti a' reichenau professorra. —

ÉSZBETEGEK EUROPÁBAN és ÁMÉRIKÁBAN.

Sir Halliday felvetései szerint, mellyeknek egyedüli érdemök, hogy még más ezen tekintetben próbavizsgálatokat nem tett, noha ezek is alig közelítik meg az igazságot — az észbetegek száma az egészségesekéhez úgy áll mint 1 az ezerhez. A' walesi grófságban úgy, mint egy a' nyolczszázhoz, Scotziában mint egy az ötszáz tizennégyhez. Az ámerikaiaknál, a' kik pedig az ángolokkal minden tekintetben közel rokonok, a' fenemlített viszony úgy áll dr. Brigham szerint mint 1 a' 262hez. Ezen nagy különbség oka talán a' könnyűszerüleg meggazdagodhatáson, 's talán azon fényüzésen feneklik, mellyre a' tengeren túli rokonink roppant vagyonosságok miatt olly könnyen vetemedhetnek. Tapasztalás szerint az örültség egy nyomon jár a' fényüzéssel. Az ész betegségek nagyobb része vastag bűnök, esztelenség és tudatlanság következménye. Eszquirol úr a' maga 1835ik évben kiadott számításában 1557 észbetegségi eseteket hoz fel; ha ezen számból 537 példát kivesszünk, mellyeknél az örültség a' test alkattjából vette származását, 579 esetek korlátlan 's kicsapongó szenvedélyek, az értelem gyengesége, vagy sötét tudatlanság miatt okoztattak. 500 betegek közt, kik a' charentoni kórházba felvétettek, találtattak katonák = 96: kereskedők = 63: haszonbérlek vagy kertészek = 31: földbirtokosok = 60: tudósok = 15: orvosok = 6: papok = 6: chemizalók = 2. A' gazdagok és szegények közt találtató észbetegségek viszonyának meghatározására nincsenek elegendő adataik; de a' tapasztalás a' meggyőződésig tanítja, hogy a' gazdagoknál számosb az észbetegek száma mint a' szegényeknél. Eszquirol és Georget urak leg alább így vélekednek. Annyi bizonyos, hogy a'

gazdagoknál a' helyzet, nevelés, szokások az ész-
betegségek erkölcsi okainak kifejlesztésére nem
csekély befolyást gyakorolnak.

13.

E G Y V E L E G.

Temetkezési szokások a' hinduknál és chinaiaknál. A' hinduknál a' temetkezés nagy innepélyességgel megy véghez. Miután az atyafiak a' megholt házánál össze gyűltek, az asszonyok kört formálnak a' test körül, 's iszonyu ordítás, sírás rivás közt, hajokat tépve szaggatva, mint megannyi eszementek, vad tánczot ütnek. Egy bramín, ki az előtt a' sz. folyóba le mosta bűneit, vezeti az innepélyt, ki miután a' herbeh nevű csudafüvből egy gyűrűt vont a' halottnak ujjába kéri az isteneket, hogy fogadják bé az őt huoytat az égi lakokba. A' holt test tisztára mosatván, választattak emelik a' halottat a' máglya rakásra; a' halottat inkább ülő mint fekvő helyzetbe fektetik a' koporsóba, 's miután egy mellék ajtón csak nem ki lopják a' háztól, vad lárma 's dobolások közt viszik a' máglyára, mellyet meggyújtani mindég a' család öregebbje jogai közé tartozik, ki ezen tisztét el fordított arczulattal szokta végre hajtani. -- A' chinaiaknál fehér lévén a' gyász szín, fehér kelmékkal bé vont teremben vetik meg a' halotti diszágyot, melly virágokkal hintve 's számos viasz gyertyákkal van körözve. Egy szeglet asztalon a' holt képe, vagy egy táblára írott neve látható, egyik oldalról függönyök rekesztik el a' szobát, 's megettök a' nők 's rokonok szívszaggató jajveszékelést mivelnek. Az atyafiak füstölőket 's viasz gyergyákat hoznak ajándékba, kiket

'a látogatókkal együtt megszoktak vendégelni. A' temetésre minél számosb kíséretet csődítnek fel. A' temetési menetet férfiak nyitják meg, ollóval vágott ember és állatképeket hordozván papirosból, ezeket zászlósok, füstölők követik, kik után jön a' gyászmuзикát vezető kar, 's vele a' koporsó egy iszonyu alkotmányon, mellyet 50, 60 köpczös férfit alig bír. A' koporsót követik a' keservek, 's végre számos fehér ruhákkal béaggatott gyalog hintók, mellyekbe a' siró rivó nők vitetnek. Ha a' sirgödörbe eresztik a' halottat, sietve békányják azt, 's a' sirdomb körül helyezik a' viasz gyertyákat, mellyeknek égő lángjánál a' papiros figurákat megégetik. Az egész tor rekeszti bé, mellyet rendszeren a' sirdomb körül laknak el. A' gyászidő három év, melly alatt a' keserves csak egy párnán hál, egy széken ül, 's bort, húst éppen nem izelithet.

BCU Cluj / Central University Library Cluj.

13.

JÁTEKSZÍNI CZÉDULA.

A' N. Társalkodó szerkesztősége játékszíni bírálatokat lapjaiba felvenni mind eddig elé — több okokból — óvakodott; mindazáltal olly egyes adatoknak és rajzolatoknak, mellyek Erdély hazánkban a' színészeket — mint színészeket — kitünőleg characterizálják, 's a' színészet mikénti állásáról jelen és jövő kornak röviden hű képet adnak, felvételére hajlandó volt, és ezután is az leendő; minek következésében közli a' hozzája közelebbről kéziratban érkezett következő játékszíni czédulát:

„Igazgató: Eránosz József felsegállítására,
Sz. k. Erzsébet városában,
Felsőbb kegyes engedelemmel,
Ma vasárnap, 9-ber 19én 837.
Nagy készüléttel előadatik:

MOOR KÁROLY

vagy

A' TOLVAJOK.

Legnevezetesebb szomorú játék 5 fel-
vonásban, Schillertől.

Öreg Moor Maximilian	- - -	Decse.
Károly	} fiai; (egy személyben)	- Eránosz.
Ferencz		
Amalia, rokonok	- - -	Eránoszné.
Herman, nemes ifiura	- - -	Petri.
Kosintzki	- - -	Petriné.
Sveiczzer	} tolvajok	- - - Király.
Roller		
Spigelberg		
Grimm	- - -	x x x.
Daniel, öreg szolga	- - -	N. N.
Tanácsbeli	- - -	Petriné.

A' felvett két erős szerepben a' nevezett
játészó megeleégedést ígér.

Nincs mit fel ne áldoznék nagy érdemü né-
zőimért; most is tiszteletem tételül választom
ez egész ország (így) híres darabot, 's a' két
címes szerepben magam akarok érdemet szerez-
ni; esedezni azért is meg nem szünök megjele-
nésekért, tisztelőjök

Eránosz.

Kezd. 7 órak.